

KATARZYNA DZIUBALSKA-KOŁACZYK*

Jacek Izidor Fisiak (1936–2019)**

Magnificencjo Rektorze, Szanowna Pani Profesor, Wysoki Senacie, Wysoka Rado Wydziału Anglistyki, Dostojni goście, koleżanki i koledzy, drodzy studenci!

Przygotowując ten tekst, pomyślałam, że nie będę już mogła zasięgnąć rady Profesora Fisiaka, w jakiej kolejności umieścić wszystkie tytuły i honory przy Jego nazwisku oraz w jakiegokolwiek innej sprawie, że Feniks – Jacek Fisiak niestety nie był wieczny. Postaram się jednak pokazać, że był większy niż życie i Jego dzieło trwa.

Profesor Jacek Fisiak znał odpowiedzi na wiele pytań nie tylko ze względu na wysoką inteligencję, fenomenalną wręcz pamięć i szeroką wiedzę, ale również dlatego, że obdarzony był tą niezwykłą intuicją, której brak wymaga studiowania podręczników protokołu dyplomatycznego czy *savoir vivre*’u, a która bywa też określana jako „klasa”. Tak, Profesor miał klasę. Czy to cecha wrodzona? Być może, ponieważ Jacek Fisiak urodził się w czepku. I w Jego przypadku „w czepku urodzony” zadziało.

Jacek Izidor Fisiak urodził się 10 maja 1936 roku w Konstancynie Łódzkim. Z początku chciał studiować prawo. Szczęśliwie dla anglistyki światowej, tego marzenia nie zrealizował. Zawsze był szybszy i lepszy od swych rówieśników: studia na Uniwersytecie Warszawskim ukończył semestr wcześniej, pracę doktorską na Uniwersytecie Łódzkim obronił w wieku 26 lat, a habilitował się na UAM zaledwie 2 lata później.

W 1965 roku dr hab. Jacek Fisiak przeniósł się z Łodzi do Poznania, by objąć stanowisko najpierw kierownika Zakładu Języka Angielskiego, a w 1969 roku dyrektora Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, którym pozostał aż do roku 2005. Rozpoczął kierowanie jednostką, której tradycja sięgała 1903 roku. Jednak dopiero 40-letnie kierowanie Instytutem przez Profesora Fisiaka uplasowało poznańską anglistykę w czołówce tego rodzaju jednostek w Polsce i na świecie. Połączenie naukowej pasji i wizjonerstwa z silną ręką i talentem menedżerskim szybko dało znakomite rezultaty: IFA rósł, powiększając swój potencjał badawczy i dydaktyczny, kształcąc coraz większą liczbę studentów, rozszerzając swoją strukturę, podejmując szeroką współpracę zagraniczną, organizując znaczące międzynarodowe konferencje, wydając własne liczące się w świecie czasopisma, kształcąc absolwentów

* Prof. dr hab. Katarzyna Dziubalska-Kołaczyk, Wydział Anglistyki UAM

** Wystąpienie na otwartym posiedzeniu żałobnym Senatu i Rady Wydziału Anglistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu poświęconym uczczeniu pamięci zmarłego Profesora Jacka Fisiaka, w Sali Lustrzanej, Collegium Minus 13 czerwca 2019 roku.

o wysokiej renomie, kształcąc i zatrudniając pracowników dających Instytutowi rozpoznawalność w świecie nauki oraz zapewniających znakomitą dydaktykę. Profesor Jacek Fisiak stał się ojcem IFA a my – jego dziećmi.

Sukces Profesora opierał się na kilku ważnych fundamentach.

Po pierwsze, sam był **znakomitym naukowcem o szerokiej rozpoznawalności w świecie** – dziś zmierzylibyśmy to m.in. indeksem Hirscha = 27 (wg Google Scholar), niebywale wysokim wśród nauk humanistycznych i społecznych. W 1961 roku profesor Fisiak zapoczątkował jeden ze swoich ulubionych tematów badawczych, kwestię historii zapożyczeń angielskich w języku polskim (*Depluralizacja niektórych rzeczowników zapożyczonych z języka angielskiego*, 1961). Artykuł dał początek całej serii publikacji na ten temat.

Kolejną przełomową pracą Profesora była książka *Morphemic structure of Chaucer's English* (1965), w której na grunt polski wprowadzona została metodologia badawcza amerykańskiego strukturalizmu, a sama książka, oraz oparta na niej i wielokrotnie wznawiana *A short grammar of Middle English* (1968), przez całe dziesięciolecie służyła jako klasyczny podręcznik akademicki języka średnioangielskiego. Również wybory tekstów średnioangielskich i kolejne publikacje o charakterze przeglądowym (na przykład *An outline history of the English language*, 1993) stanowiły źródło wiedzy o historii języka angielskiego dla pokoleń polskich studentów. Podobnie pionierską rolę, tym razem wobec składni transformacyjno-generatywnej, odegrał artykuł *Transformacyjna składnia historyczna języka angielskiego* (1970).

Kolejnymi nurtami badań Profesora były zagadnienia gramatyki porównawczej polsko-angielskiej, której był prekursorem na gruncie polskim jako wieloletni kierownik Polish-English Contrastive Project (1971–1998), dialektologia historyczna języka angielskiego, a także leksykografia polsko-angielska – jako redaktor lub współredaktor brał udział w przygotowaniu całej gamy mono- i bilingwalnych słowników języka angielskiego (np. *English dictionary for speakers of Polish* (1990), *Collins – Słownik angielsko-polski, polsko-angielski* (1997), *Longman Podręczny słownik angielsko-polski, polsko-angielski* (1999) i wiele innych). Językoznawcy historyczni zawdzięczają mu redagowane przez niego zbiory artykułów poświęcone różnym aspektom historii języka i publikowane w wydawnictwie Mouton de Gruyter (np. *Historical linguistics and philology*, 1990, *Medieval dialectology*, 1995, czy *Typology and linguistic reconstruction*, 1997) oraz serie wydawnicze w wydawnictwie Peter Lang Verlag, gdzie swoje prace publikowało wielu polskich anglistów.

Profesor Fisiak był jednym z pierwszych polskich stypendystów Fulbrighta w latach 1963–1964. Wygłosił ponad 150 wykładów gościnnych na 5 kontynentach oraz ponad 60 referatów konferencyjnych; zorganizował ponad 50 międzynarodowych konferencji.

Był redaktorem naczelnym czasopism *Studia Anglica Posnaniensia*, *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, *Folia Linguistica Europaea* oraz członkiem komitetów redakcyjnych kilkunastu innych, polskich i zagranicznych czasopism, redaktorem kilku serii wydawniczych.

Jego dorobek i działalność naukową doceniły liczne akademie nauk: został członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk oraz członkiem siedmiu zagranicznych akademii nauk: Fińskiej Akademii Nauk, Academia Europaea (Londyn), Norweskiej Akademii Nauk, Medieval Academy of America, Europejskiej Akademii Nauki, Sztuki i Literatury (Paryż), New York Academy of Sciences oraz Agder Vitenskapsakademi (Kristiansand, Norwegia).

Profesor Fisiak był aktywnym członkiem ponad 40 towarzystw i organizacji językoznawczych, jak i innych oraz prezesem, przewodniczącym lub prezydentem wielu z nich, np. Societas Linguistica Europaea, Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego, Międzynarodowego Towarzystwa Językoznawstwa Historycznego, Towarzystwa Polsko-Brytyjskiego, Polskiego Stowarzyszenia Stypendystów Fulbrighta, International Association of University Professors of English czy Klubu Rotariańskiego. W uznaniu zasług został honorowym członkiem Linguistic Society of America, Societas Linguistica Europaea, Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego oraz Japan Medieval Society. Został doktorem *honoris causa* uniwersytetów w Jyväskylä i Opolu.

Po drugie, był **wspaniałym nauczycielem i wykrywaczem talentów**. Wspierał bezinteresownie studentów i młodych badaczy, bez śladu zawiści czy obawy, że przegonią mistrza. Po prostu wiedział, jak być Mistrzem. Dzięki temu stworzył zespół ludzi wspólnie dążących do jednego celu – zbudowania jednostki, gdzie badania i dydaktyka stoją na najwyższym światowym poziomie i z którą członkowie zespołu chcą się identyfikować. To moim zdaniem największa wartość zaszczerpiona nam przez Profesora. Jego charyzma przyciągała. Wypromował 61 doktorów, wielu z nich jest tu dzisiaj, a mój numer jest 44...

Po trzecie, był **genialnym organizatorem nauki i managerem**. Był zdyscyplinowany i wymagał dyscypliny – bezdyskusyjnie i bezwarunkowo. Sama byłam studentką, magistrantką, doktorantką i przez długie lata zastępczynią Profesora, wiem, jak potrafił grzmieć... Ale przede wszystkim mądrze kierował naszymi karierami akademickimi, wspierając na każdym kroku, pisząc niezliczone opinie, rekomendując do akademii i organizacji, wskazując ważne konferencje i wydawnictwa, dyskutując na tematy naukowe, dalekowzrocznie sugerując kierunki badań. Wymagał ogromu pracy, nie zważał na świt, weekend czy wakacje. Obowiązkowe zebrania naukowe odbywały się w piątki wieczorem. Od siebie wymagał tego samego. Dlatego był w stanie w życiu zrobić tak wiele. Był rektorem naszego Uniwersytetu w trudnych czasach przekształceń ustrojowych. Został ministrem edukacji narodowej i przez rok zdążył przyczynić się do informatyzacji

szkolnictwa oraz do przekształceń polskiego systemu kształcenia nauczycieli języków. Niestrudzenie wspierał studia anglistyczne w Polsce.

Po czwarte, **dał się lubić!** Profesor Fisiak był erudytą, który bez problemu mógł przemawiać w kilku językach (był też nota bene członkiem Rady Języka Polskiego), był człowiekiem nadzwyczaj towarzyskim i dowcipnym. Nuda go nie dotykała. Jak każda postać wznosząca się ponad przeciętność, bywał kontrowersyjny. Zawsze zarządzał, wydawał polecenia, jednak potrafił też słuchać i dość szybko mu się wybaczało. Okazywał wielką życzliwość i pomoc przyjaciółom.

Profesor Jacek Fisiak był człowiekiem wyjątkowym. Wyrazami uznania dla Jego wielkości były liczne i ważne odznaczenia, którymi go uhonorowano. Został odznaczony Wielkim Krzyżem Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Oficerskim Orderu Imperium Brytyjskiego, Krzyżem Komandorskim Orderu Lwa Finlandii, Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Królestwa Norwegii, Krzyżem Oficerskim Palmes Académiques, Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Dzięki swojej tytanicznej pracy i silnej osobowości Profesor Fisiak przygotował podwaliny do przekształcenia Instytutu Filologii Angielskiej w Wydział Anglistyki. Zawsze będę dumna, że mogłam przejąć i rozwijać to wielkie dzieło.

Jestem wdzięczna Profesorowi za odegranie roli przewodnika w mojej pracy akademickiej, począwszy od studiów magisterskich, poprzez zdobywanie stopni i tytułu profesorskiego, pełnienie roli wicedyrektora przez 3 kadencje, aż po przejęcie „dowodzenia” Instytutem i wreszcie utworzenie Wydziału Anglistyki UAM. My, pracownicy i wychowankowie Profesora, zachowamy go we wdzięcznej pamięci.

Jacek Izidor Fisiak (1936–2019)

Professor Jacek Fisiak's outstanding achievements are well known in the scholarly community in Poland and abroad. He was an excellent and widely recognizable scholar, an exceptional teacher and talent-detector, an ingenious science manager, and he was so likeable and cordial! Professor Jacek Fisiak directed the Institute of English at Adam Mickiewicz University in Poznań for 40 years. Thanks to his management, English studies in Poznań obtained a leading position among such institutions in Poland and in the world. Professor Fisiak also cared about other English departments in Poland. On the one hand, he supervised 61 (!) PhD students who continued their academic careers throughout Poland, on the other, he supported English studies as well as the humanities and research in general as Minister of National Education and member of numerous influential bodies. I am grateful to Professor Fisiak for his guidance in my academic work, starting with my M.A., through the doctoral and post-doctoral degrees and the professorial title, my function as his deputy director for 3 terms, up to the 'take-over of the command' of the Institute and the creation of the Faculty of English. His opus survives and will last.

Key words: Jacek Fisiak, Institute of English at AMU, scholar, teacher, manager, rector, minister